

نباید برای هر چیز، سر خود فلسفه‌ای ببافیم!

مصرف بی مصرف

رعایت حلال و حرام در مصرف، تنظیم‌کننده شیوه مصرف انسان مؤمن است. وی برای حرکت در مسیر درست زندگی در هر چیزی که می‌خورد و هر چیزی که می‌پوشد و... به حلال و حرام خدا توجه می‌کند. اما آیا این کافی است؟

جاده اعتدال

پس رعایت اعتدال و اجتناب از افراط و تفریط نیز اصل مهم دیگری است که باید در مصرف رعایت کرد. یعنی مصرف باید بهینه (به اندازه و به‌دور از گناه) باشد. وقتی می‌گوییم به اندازه، یعنی مصرفی که از طرفی به دور از اسراف و تبذیر باشد و از طرف دیگر، به دور از تنگ‌نظری و خست‌ورزی. یعنی همان که قرآن مجید حتی در انفاق و بخشش به دیگران نیز به آن توصیه می‌کند: «بندگان خدا کسانی هستند که وقتی انفاق می‌کنند، نه اسراف می‌کنند نه خست می‌ورزند و میان این دو حالتی میانه‌معتدل دارند» (فرقان/۶۷).

باید بدانیم مصرف آنچه در دین اسلام حلال شمرده شده است نیز حد و مرزی دارد. یعنی انسان نمی‌تواند در نظام مصرف اسلامی، هر طوری که خواست اموال شخصی را حتی در جاهایی که روا می‌داند، مصرف کند. انسان نمی‌تواند در چیزی اسراف کند، هر چند خود مالک آن باشد. چرا که این مالکیت اعتباری است. در واقع، مالک حقیقی خداوند است.

امام صادق (ع) می‌فرماید: «مال، مال خداست که آن را نزد آفریدگان خود به امانت سپرده و به آنان فرمان داده است تا از آن به اعتدال بخورند و به اعتدال بیاشامند و...»

با میانه‌روی از مرکب (وسیله نقلیه) استفاده کنند و هر چه جز آن (مصرف به اعتدال) باشد، باید به فقرای مؤمنین بدهند و به نابسامانی زندگی ایشان سامان بخشند.

پس هر که چنین کند، آنچه می‌خورد حلال است و آنچه می‌پوشد حلال و... و هر کس چنین نکند و از حد اعتدال در مصرف بگذرد، خوردن و آشامیدن و... او حرام است» (مستدرک‌الوسائل، ج ۲: ۴۲۳).

نشانه اسراف

● هدر دادن منابع و امکانات

هرگاه مصرف کالا به شکلی باشد که بخشی از آن، هرچند اندک، ضایع شود،

اسراف خواهد بود. چنان که **امام صادق (ع)** فرموده است: «میانه‌روی چیزی است که خدای بزرگ آن را دوست می‌دارد و اسراف چیزی است که خدای بزرگ آن را دشمن می‌دارد؛ حتی دور انداختن هسته میوه که آن نیز به کاری می‌آید (مثل

انسان نمی‌تواند در چیزی اسراف کند، هر چند خود مالک آن باشد

خوردن حیوانات) و حتی دور ریختن مانده نوشیدنی (فروع کافی، ج ۴: ۵۲).

بر این اساس، تزیین کیفی کالاها با استفاده نادرست از آن‌ها نیز گونه‌ای دیگر از اسراف است. امام صادق در این مورد نیز فرموده است: «اسراف عبارت از آن است که لباس نو (و آپرومند را) در جایی که باید لباس فرسوده (و لباس کار) پوشید، بپوشی» (الحیاء، ج ۴: ۳۱۰).

با توجه به آنچه گذشت، دور ریختن مواد غذایی و پوشاک کهنه قابل مصرف، و دور ریختن وسایل قابل بازیافت، از نمونه‌های اسراف به‌شمار می‌روند.

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد مصرف صحیح می‌توانید به کتاب «الگوی مصرف» در آموزه‌های اسلامی که توسط انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی منتشر شده مراجعه کنید.

بازمی‌دارد و گوش جان را از شنیدن موعظه کر می‌سازد. بپرهیزید از نگاه کردن (به این سو و آن سو و...) که انسان را دچار هوی و هوس می‌کند و به غفلت می‌کشاند» (الحیة، ج ۴: ۴۳۰).

- کم‌دقتی و ریخت‌وپاش هنگام صرف غذا که ناشی از پخت‌وپز غذا بیش از حد نیاز افراد است.

- ترتیب دادن سفره‌های رنگین و تهیه غذاهای گوناگون بیش از حد نیاز، و در کنار آن، فقدان فرهنگ مصرف خودپذیری (سلف‌سرویس) و سرو غذا توسط افراد حاضر در مهمانی‌ها و جشن‌ها. آن‌گونه که می‌بینیم، گاه بیش از نیمی از غذاها، سالادها و دسرهای رنگارنگ دست‌خورده و غیرقابل مصرف و دور ریخته می‌شوند.

- کشیدن غذا برای کودکان به مقدار بزرگ‌سالان و دور ریختن اضافه آن.
- خرید میوه زیاد و ناتوانی در نگهداری آن و در نتیجه فاسد شدن و دور ریختن بخشی از آن.

● اسراف در مصرف آب

زیاده‌روی در مصرف آب، به‌ویژه هدر دادن آن، هرچند اندک باشد، نکوهش شده است. امام صادق (ع) فرموده است: «کمترین حد اسراف دور ریختن تهمانده آب (ظرف) است» (فروع کافی، ج ۶: ۴۶۰).

● جلوه‌های اسراف

● **اسراف در خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها**
- پرخوری. قرآن در این زمینه می‌فرماید: «بخورید و بیاشامید، ولی زیاده‌روی نکنید» (اعراف/ ۳۱).

در این آیه، نهی از زیاده‌روی در این آیه، شامل هرگونه زیاده‌روی در مصرف و نیز هدر دادن مواد غذایی، از جمله به شکل پرخوری می‌شود. متأسفانه بسیاری از ما در خوردن اندازه نگه نمی‌داریم و از زیان‌های آن غافلیم. پیامبر (ص) فرموده است: «بپرهیزید از پرخوری که قساوت قلب می‌آورد، بدن را از عبادت

● مصرف بیش از حد نیاز

مانند خوردن بیش از اندازه نیاز یا ساختن خانه بزرگی که در آن سطح به آن نیازی نیست.

● زیانبار بودن

هرگاه مصرف چیزی برای بدن ضرر داشته باشد، استفاده از آن گونه‌های دیگر از اسراف است. امام صادق (ع) خطاب به یکی از یارانش فرمود: «مصرف آنچه بدن را سالم نگه می‌دارد، اسراف نیست، بلکه اسراف در چیزی است که مال را تباه سازد و به بدن زیان رساند» (فروع کافی، ج ۴: ۵۳).